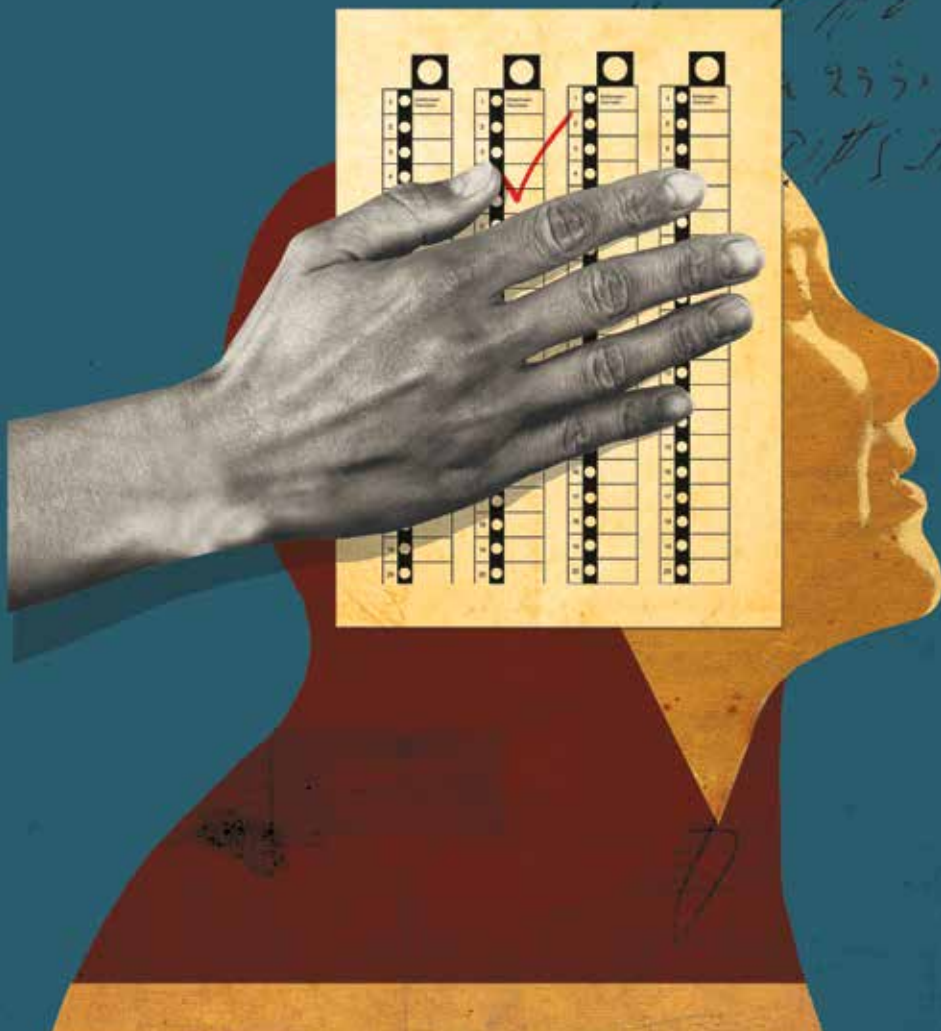

INSPIRATIEGIDS

STEMMEN VOOR IEDEREEN

INSPIRATIEGIDS

STEMMEN VOOR IEDEREEN

INHOUD

Woord vooraf	7
Over het Netwerk tegen Armoede, de makers van deze gids	8
Over armoede	9
De vereniging: een belangrijke schakel naar de verkiezingen	11
EFFEN DE WEG NAAR DE STEMBUS	13
De praktische kant van stemmen	14
Geef meer info over de uitnodigingsbrief	14
Zorg voor opvang	16
Zorg voor vervoer	16
<u>Praktijkvoorbeeld</u> : fietstaxi naar het stemlokaal	17
Identiteitskaart	18
Registreren als niet-Belg	19
<u>Praktijkvoorbeeld</u> : samen met de stad zorgen voor duidelijkheid over registratie voor de verkiezingen	20
Niet weten is niet doen	21
Digitaal stemmen	21
Hang informatie op over (digitaal) stemmen	21
Zorg voor oefenkansen in de vereniging	22
Nodig iemand van de gemeente uit voor een vragenronde	22
<u>Praktijkvoorbeeld</u> : quizzen met de verkiezingen	23
<u>Praktijkvoorbeeld</u> : ook als je stemt op papier, kan je een stemhokje voorzien	24
Ik weet er niet genoeg van	25
Spel: Leve de democratie!	26
Verkiezingsprogramma's	26
<u>Praktijkvoorbeeld</u> : een quiz met de verkiezingsprogramma's	27

Buig wantrouwen en weerstand om	28
De kleine ontmoeting	29
Politieke verkiezingscafés	29
Een politiek debat	30
<u>Praktijkvoorbeeld</u> : debat in de vereniging	31
Interactieve test	33
Stemmen als sociaal gebeuren	33
Iedereen in de rij, alle ogen op mij	33
Stembuddy	33
Samen stemmen	34
Verkiezingsfeest	34
<u>Praktijkvoorbeeld</u> : in sfeer samen stemmen	35
In gesprek over politiek	37
Met mensen in armoede	37
Toon de groep	38
<u>Praktijkvoorbeeld</u> : tattoos	39
Ambassadeurs	40
In de themawerking	40
In een kort moment	41
Doorprik holle uitspraken	42
WAT VOND JE VAN DE INSPIRATIEGIDS?	43
Bronnen	44
Doe verder inspiratie op	47

WOORD VOORAF

■ *Waar ik aan denk bij politiek? Luisteren doen ze misschien, maar acties niet. Ze geven niet om wat ik denk.*

Politiek roept veel frustratie op. De eerste associaties die mensen in armoede maken met ‘de politiek’ of politici zijn vaak niet positief. Dat is begrijpelijk, ze (over)leven in zeer precare omstandigheden en voelen zich in de steek gelaten door de overheid en beleidsmakers. Er wordt te vaak niet geluisterd naar de stem van mensen in armoede. Wel wordt er met argwaan naar hen gekeken en gehandeld. Het is dan ook geen verrassing dat veel mensen in armoede teleurgesteld en boos zijn op het beleid. Het gevolg is dat ze hun rug keren naar de politiek. Ze stemmen blanco uit protest of gaan zelfs helemaal niet meer stemmen. Vanuit het Netwerk tegen Armoede willen we daar iets aan doen. Het is cruciaal dat mensen in armoede blijven spreken en participeren. Niet enkel op de dag van de verkiezingen, maar ook op de andere dagen van het jaar. Eén stem in het stemhokje kan wel degelijk het verschil maken in de zetelverdeling tussen politici, die elk heel verschillende overtuigingen hebben over armoede. Hoewel het soms voelt als een ver-van-je-bed-show, is het zo dichtbij en zo belangrijk voor iedereen in een kwetsbare situatie.

Deze gids heeft tot doel om alle 61 verenigingen waar mensen in armoede het woord nemen te inspireren om met mensen in armoede in gesprek te gaan. Dit over het belang van je recht om te gaan stemmen en hoe je dat goed geïnformeerd kan doen. Daarnaast hopen we dat deze gids ook ander organisaties kan inspireren.

**Eén stem in
het stemhokje
kan wel degelijk
het verschil maken**

De aanleiding van deze gids zijn de lokale verkiezingen op 13 oktober 2024. De opkomstplicht voor de lokale verkiezingen is voor het eerst afgeschaft. Dat zal er niet alleen voor zorgen dat er minder mensen gaan stemmen¹, maar vooral dat meer kwetsbare groepen minder gehoord worden². De kans dat mensen in armoede minder gaan stemmen is groot. Het lokale niveau staat nochtans het dichtst bij de burgers. Waar net de beste kans ligt om te proeven van politieke participatie en burgerschap, is het dubbel zo jammer dat de weg naar de stembus steeds uitdagender wordt³. Daar wil het Netwerk tegen Armoede verandering in brengen. We werken op twee fronten: naast deze gids inspireren we ook de lokale besturen om drempels aan te pakken. Verenigingen waar mensen in armoede het woord nemen vormen een brug tussen beleidsmakers en burgers. Ze kunnen een cruciale rol spelen in de participatie van mensen in armoede aan de verkiezingen⁴. We nodigen alle middenveldorganisaties uit die willen werken rond politieke participatie van kwetsbare burgers, in het bijzonder tot deelname aan de lokale verkiezingen, om deze gids ook te gebruiken.

OVER HET NETWERK TEGEN ARMOEDE, DE MAKERS VAN DEZE GIDS

In het Netwerk tegen Armoede werken 61 verenigingen waar mensen in armoede het woord nemen samen aan één doel: armoede en sociale uitsluiting uitbannen met en vanuit de kennis van mensen in armoede zelf. In de verenigingen staan mensen die in armoede leven centraal. Participatie is ons uitgangspunt: mensen in armoede nemen er op alle niveaus het woord en op basis van hun ervaringskennis gaan we in dialoog met beleidsmakers om zowel pijnpunten te benoemen als oplossingsvoorstellen te formuleren. De lokale verenigingen gaan actief op zoek naar mensen die in armoede leven in hun stad of gemeente, ze betrekken hen bij de werking, laten hen aan het woord en bieden hen ondersteuning. Lees meer over onze werking en beleidsvoorstellen op www.netwerktegenarmoede.be.

¹ Vollaard et al., 2022

² Brady et al., 1995; "De Opkomstplicht Afschaffen Is een Historische Vergissing", 2021

³ Hajnal & Lewis, 2003

⁴ LeRoux & Krawczyk, 2014

OVER ARMOEDE

Armoede is een gebrek aan voldoende inkomen en middelen om te voorzien in basisbehoeften, wat een menswaardig leven onmogelijk maakt en uitsluiting in de hand werkt. In België zijn economische, sociale en culturele rechten sinds 1994 vastgelegd in Artikel 23 van de Belgische Grondwet. Het recht op een menswaardig leven wordt dagelijks geschonden. 18,6% leeft met een risico op armoede of sociale uitsluiting.^{1,2}

Armoede strekt zich uit over verschillende levensdomeinen: slechte huisvesting, gezondheidsproblemen, onzekere tewerkstelling, een gebrek aan sociale contacten ... Wie in armoede leeft, ondervindt uitsluiting op verschillende domeinen tegelijk.

Deze verschillende vormen van structurele uitsluiting werken op elkaar in en versterken elkaar. Zo kunnen mensen in armoede omwille van hun lage inkomen vaak geen kwaliteitsvolle woning huren. 42,5% van de mensen in armoede woont in een niet-kwaliteitsvolle woning.³ Door bijvoorbeeld de vochtproblemen in hun woning krijgen hun kinderen gezondheidsklachten, waardoor ze regelmatig afwezig zijn op school en schoolse achterstand oplopen. Mensen met een laag opleidingsniveau hebben meer kans om in armoede te belanden. 29% van de mensen met een laag opleidingsniveau heeft een risico op armoede en sociale uitsluiting. Dat is een groot verschil met mensen met een hoog opleidingsniveau, waar een armoederisico van 4,8% bestaat. 85,9% van de mensen met een risico op armoede en uitsluiting neemt niet deel aan sportieve, recreatieve of artistieke activiteiten. Je zal ze dus niet vinden in de jeugdbeweging, sportclub of academie. En zo gaat het maar door ... Deze verwevenheid vormt dus geen vangnet, eerder een net waar men in vastplakt.

“ Omdat ik vaak onder tijdelijke contracten werk, kan ik nauwelijks iets opbouwen. Ik moet telkens van nul opnieuw beginnen en heb geen toekomstperspectief. Een eigen woning kopen is niet mogelijk, want zonder vast contract geven de banken geen lening. Maar ook huren wordt moeilijk, aangezien verhuurders loonfiches van de laatste 3 maanden vragen.”

¹ Europa 2030 | armoedecijfers.be, z.d.

² Het armoederisico (of monetaire armoede) is het percentage personen met een equivalent beschikbaar inkomen (na sociale transfers) dat lager is dan 60% van het nationaal mediaan huishoudinkomen.

³ (Huisvestingsdeprivatie | armoedecijfers.be, z.d.)

De voortdurende uitsluiting en het overleven hebben impact op de 'binnenkant' van mensen in armoede. Een armoedesituatie kan bijgevolg reële psychische gevolgen hebben. Mensen in armoede hebben een laag zelfbeeld en weinig vertrouwen in hun eigen vaardigheden en mogelijkheden. Ze voelen zich vaak niet (h)erkend en aanvaard als mens in de samenleving. Ze moeten zich wel vaak verantwoorden en vooroordelen verdragen. Langdurige armoede en uitsluiting leiden vaak tot een groot wantrouwen tegenover de samenleving en concreet in beleidsmakers.

“ Door mijn situatie bekeken mensen mij anders. Ik was niet mee met de nieuwe trends. Ik had niet alle schoolmateriaal dat nodig was. Alle redenen waren goed om me uit te sluiten. Het nergens bij horen, je altijd anders voelen. Dat was het ergste. Ik trok me steeds meer terug in mezelf, in mijn schulp.”

Het gevolg is dat mensen in armoede zich afkeren van de samenleving en (lokale) politiek. Ze denken dat hun stem in lokale verkiezingen niet belangrijk is. De strijd om uit armoede te geraken is zwaar. Toch kan ook het lokale niveau veel betekenen voor mensen in armoede. Het aantal crisiswoningen, openbare ruimte, het vrijetijdsaanbod, de vereniging zelf ... wordt vormgegeven door het lokale bestuur én heeft een rechtstreekse impact op iemand in armoede. Het is dan ook belangrijk om mensen in armoede te ondersteunen om hun stem uit te brengen.

[Bekijk de armoedebaarometer van jouw gemeente.](#)

DE VERENIGING: EEN BELANGRIJKE SCHAKEL NAAR DE VERKIEZINGEN

De vereniging heeft een bijzondere positie. Mensen in armoede vinden er hun tweede thuis. Het is de plek waar ze wél gehoord worden. Een plaats waar er ruimte is voor meebeslissen, actie en samenkomst. Daarnaast heeft de vereniging ook een link met het lokale bestuur. Soms via een schepen, andere keren via een raad of ambtenaar. Regelmatig kent het bestuur ook lokale subsidies toe aan de vereniging om bepaalde activiteiten, samenkomsten en participatie ook mogelijk te maken. De band tussen de armoedeverenigingen en hun lokaal bestuur verschilt van gemeente tot gemeente. Toch hebben ze allemaal één ding gemeen: de relatie tussen vereniging en lokaal bestuur is belangrijk! Mensen in armoede willen dat hun noden ook gehoord worden en een antwoord krijgen, dat kan gaan van de bereikbaarheid van sociale diensten, openingsuren van de bibliotheek tot een speeltuin in de buurt.

Net die unieke positie van een vereniging zorgt ervoor dat een vereniging zo succesvol kan zijn in het ondersteunen van mensen in armoede om hun stem te laten horen. Je bent je bewust van de kracht van het lokale niveau en weet wat er leeft bij de mensen die langskomen in de vereniging. Middenveldorganisaties zijn van groot belang om mensen naar de stembus te krijgen¹.

¹ LeRoux & Krawczyk 2014; LeRoux et al., 2022

EFFEN DE WEG NAAR DE STEMBUS

Mensen in armoede ervaren **verschillende drempels**. Ze geraken niet bij de stembus, vinden geen opvang, hebben geen heldere informatie ... Maar ook gevoelsmatig zijn er hoge drempels. Het grote wantrouwen in en de moedeloosheid tegenover het beleid zijn belangrijke factoren waarom mensen niet de stap zetten naar het stemlokaal.

Een vereniging kan op verschillende manieren aan de slag om drempels naar de stembus weg te nemen. Zowel voor, als op de dag van de verkiezingen kan een vereniging mee het verschil maken.

DE PRAKTISCHE KANT VAN STEMMEN

Geef meer info over de uitnodigingsbrief

De uitnodigingsbrief is belangrijk. Het is een vereiste om te kunnen stemmen en geeft informatie waar en wanneer iemand mag stemmen. Het is daarom belangrijk dat deze informatie duidelijk wordt overgebracht.

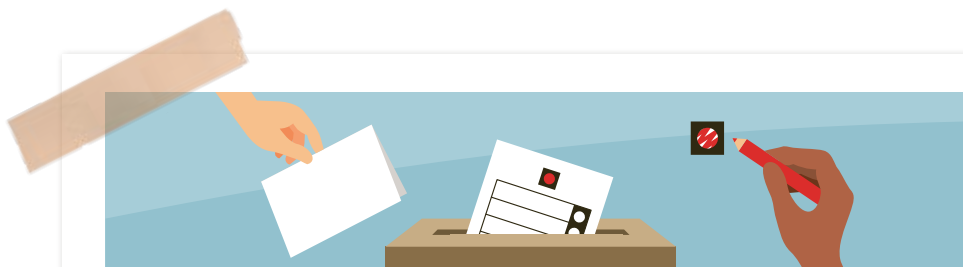
De vorm van de uitnodigingsbrief ligt vast. Dat is jammer, want de brief kan duidelijker. Neem je tijd wanneer mensen met hun brief naar je toe komen. Overloop in detail wat er staat en wat er van hen verwacht wordt. Je kan ook een groepsmoment aangrijpen om samen de brief te overlopen. Dat kan je doen nadat iedereen de brief heeft ontvangen, zodat je hem samen kan bekijken. Eventueel kan je de brief bespreken nog voor die is verstuurd. Zo zijn mensen voorbereid wanneer ze de brief ontvangen.

Het Netwerk tegen Armoede ging samen met de vereniging De Zuidpoort in Gent aan de slag om een infografiek te maken die de uitnodigingsbrief vertaalt naar heldere, begrijpbare informatie. [De infografiek is hier te vinden](#) en vrij te gebruiken.

Overloop in detail wat er staat en wat er van hen verwacht wordt

VERKIEZINGEN 2024

Je krijgt een **uitnodiging** per post, 14 dagen voor de verkiezingen.

Daarin staat:

- 🏠 stemlokaal (= adres)
- 🕒 openingsuren stemlokaal
- 👤 hoe een volmacht geven

→ **Brief verloren of niet ontvangen?**

Haal een nieuwe brief bij de dienst Burgerzaken van je gemeente.

→ **Wat als ik niet kan gaan?**

Ziek, op reis, werken of studeren? Je kan iemand een **volmacht** geven. Die stemt in jouw plaats.

Je hebt een volmachtformulier nodig, haal dit bij dienst Burgerzaken.

→ **Wie mag niet stemmen?**

Geïnterneerden, mensen die (verlengd) minderjarig zijn.

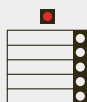
HOE STEM IK?

Ga op zondag 13 oktober naar het stemlokaal.

Wat breng je mee? je identiteitskaart + je uitnodigingsbrief

Hoe stem ik? op computer of op papier

✓ **GOED**

lijststem
je stemt voor één partij

of

voorkeurstem
je stemt voor één of meer personen binnen één partij

of

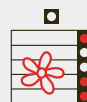
blanco
je vult niets in

✗ **FOUT**

stem niet op meerdere partijen
op één formulier

of

maak geen tekeningen of schraps niets

Je mag wél telkens voor een andere partij stemmen op de verschillende formulieren.

Zorg voor opvang

Mensen in armoede leven vaak geïsoleerd en hebben een klein sociaal netwerk. Een grote groep is ook alleenstaande ouder. Het is niet makkelijk om kinderopvang te vinden voor de kinderen. Het is vooraf niet geweten hoe lang het stemmen zal duren. Er kunnen lange rijen zijn. Al die onzekerheden zijn factoren die mensen ervan weerhouden om te gaan stemmen, zeker nu het niet meer verplicht is.

Zorg binnen je vereniging voor opvang. Als de vereniging een kinder- of jongerenwerking heeft, stel die dan (uitzonderlijk) open tijdens de verkiezingen. Als er binnen je vereniging geen initiatief is voor kinderen en jongeren, zoek dan toch naar manieren om de kinderen op te vangen. Vraag aan vrijwilligers om een oogje in het zeil te houden of **werk samen** met bijvoorbeeld lokale kinderopvang, scholen, opleidingen of Huizen van het Kind. Communiceer dat dit voor de verkiezingen is.

Zorg voor vervoer

Stembureaus zijn het best dicht in de buurt. Voor mensen die slecht ter been zijn, kan een korte, maar **ontoegankelijke afstand** te lang zijn. Zoek naar manieren om die afstand te overbruggen. Je kan zelf vervoer aanbieden (een eigen busje, een riksja ...) of vrijwilligers inschakelen om mensen op te halen. Maak eventueel afspraken met je bestuur, zodat zij transport voorzien van en naar het stemhokje.

**Al die onzekerheden zijn
factoren die mensen
ervan weerhouden om
te gaan stemmen**

PRAKTIJKVOORBEELD

FIETSTAXI NAAR HET STEMLOKAAL

Iedereen moest de kans hebben om een stem uit te brengen tijdens de volksraadpleging! Met die overtuiging ging SAAMO Gent aan de slag. Samen met TriVelo zorgden ze voor fietstaxi's. Daarnaast zorgde het lokaal dienstencentrum voor vrijwilligers die mensen vergezelden naar de stembus en was er een pendelbusje.

Identiteitskaart

Niet iedereen heeft een identiteitskaart. Omdat die verloren is en er nog geen nieuwe werd aangevraagd. Omdat iemand ambtelijk geschrapt is. Aangezien je een identiteitskaart nodig hebt om te kunnen stemmen, is het belangrijk om mensen te helpen dat in orde te maken. Natuurlijk overstijgt dit de verkiezingen, maar het kan een aanleiding of motivatie zijn om het samen in orde te brengen.

Als iemand zijn identiteitskaart verloren heeft, kan die op de dag van de verkiezingen of ervoor aangifte doen van verlies bij de gemeente (of bij de politie). Je neemt dan zeker een pasfoto mee. Daar ontvang je een attest van verlies waarmee je kan stemmen. Bij ambtelijke schrapping liggen de zaken uiteraard moeilijker. Dan moet de persoon in kwestie een nieuw domicilieadres hebben, dat doorgeven aan de dienst bevolking, waarna er een wijkagent komt controleren en je opnieuw ingeschreven wordt. Of je vraagt een referentieadres aan. In beide gevallen heeft het al wat meer voeten in de aarde.

**Niet iedereen heeft
een identiteitskaart**

Registreren als niet-Belg

“ *Dat mijn moeder, die al meer dan 10 jaar in België woont, maar geen Belgische nationaliteit heeft, mag gaan stemmen? Dat wist ik niet!*”

Als je geen Belgische nationaliteit hebt, kan je ook voor de gemeentelijke verkiezingen stemmen. Als je EU-burger bent, zijn de voorwaarden om te mogen stemmen eenvoudiger dan wanneer je dat niet bent. Als je geen Belgische nationaliteit hebt en geen nationaliteit hebt van een land binnen de Europese Unie, kan je gaan stemmen als je:

- minstens 5 jaar in België woont
- een geldige verblijfstitel hebt
- ingeschreven bent in het bevolkingsregister of vreemdelingenregister van een Belgische gemeente
- je hebt ingeschreven op de kiezerslijst ten laatste op 31 juli

Als je wel de nationaliteit hebt van een land binnen de Europese Unie, hoeft je niet minstens 5 jaar in België te wonen. Voor meer informatie over de voorwaarden en procedures kan je op de site van [WatWat](#) kijken.

Ieders Stem Telt maakt informatiefilmpjes in verschillende talen.

PRAKTIJKVOORBEELD

SAMEN MET DE STAD ZORGEN VOOR DUIDELIJKHEID OVER REGISTRATIE VOOR DE VERKIEZINGEN

In Oostende maakte Samen DiVers en de stad Oostende afspraken. De stad stuurde een brief uit over de mogelijkheid om te gaan stemmen voor niet-Belgen. Daarop stonden ook de plekken waar mensen hulp konden krijgen met hun registratie. Samen DiVers is daar één van. Op vast dagen – maar ook op afspraak – staan hun deuren open voor iedereen die interesse heeft om te gaan stemmen. Samen bekijken ze dan hoe iemand zich kan inschrijven op de kiezerslijst.

NIET WETEN IS NIET DOEN

Digitaal stemmen

“ *Mocht het met de computer zijn, dan zou ik wel wat schrik hebben dat ik daar niet mee kan werken. Dat heb ik nog nooit gedaan*”

Veel mensen in armoede hebben weinig digitaal zelfvertrouwen. Soms voelen ze zich zelfs zo onzeker, dat ze niet gaan stemmen. Om mensen vertrouwd te maken met het digitale stemmen, kan je verschillende zaken ondernemen.

Hang informatie op over (digitaal) stemmen

De Vlaamse overheid maakte een poster over (digitaal) stemmen. Je kan deze ophangen, of gebruiken ter inspiratie om jullie eigen stappenplan te maken. Er zijn ook filmpjes beschikbaar vanuit de Vlaamse overheid. Die kun je samen bekijken. Je kan ook een eigen versie maken, op jullie tempo. Hiervoor heb je wel een oefencomputer voor nodig.

De vlaamse overheid maakte al een filmpje en poster over hoe je stemt.

“

Soms voelen ze zich zelfs zo onzeker, dat ze niet gaan stemmen

Zorg voor oefenkansen in de vereniging

“ *Amai, ik had stress hoor, om te gaan stemmen! Zo digitaal, en de eerste keer zonder mijn man. Maar ik heb gelukkig kunnen oefenen in de vereniging*”

Met een stemcomputer kunnen mensen oefenen in een vertrouwde omgeving. Het is zeer laagdrempelig voor bezoekers, die kunnen kiezen wanneer ze de computer uittesten, zonder afspraak. Bij vragen kunnen ze steeds terecht bij iemand in de buurt.

Hoe zorg je voor een stemcomputer in de vereniging?

- ☛ Neem contact op met het lokaal bestuur.
 - ☛ Een lokaal bestuur kan een oefencomputer aanvragen bij hun IT-dienst.
 - ☛ Een lokaal bestuur heeft één demo USB-stick. Extra USB-sticks kunnen ze aanvragen bij de softwareleverancier. Dit heeft een kleine kost.
- ☛ Leg aan het lokaal bestuur uit waarom een testcomputer in de vereniging veel voordelen biedt.
- ☛ Zet de testcomputer op een centrale, maar niet te drukke plaats.
- ☛ Hang bijkomende informatie op, zodat het duidelijk is dat dit een oefencomputer is.

Nodig iemand van de gemeente uit voor een vragenronde

Soms ben je zelf niet op de hoogte van alle regels. Als je veel vragen krijgt uit de groep, maar je zelf niet zeker bent of je ze juist kan beantwoorden, kan je iemand van de gemeente uitnodigen. Dat kan iemand zijn die specifiek werkt rond de lokale verkiezingen, maar ook iemand die aangesteld is voor burgerzaken of participatie die de organisatie van de verkiezingen op zich neemt. Nodig de persoon uit naar de vereniging en laat in een kringgesprek de vragen aan bod komen.

PRAKTIJKVOORBEELD

QUIZZEN MET DE VERKIEZINGEN

In Open Armen in Halle sloegen ze de handen in elkaar met het lokaal bestuur. Na een bevraging van de noden van de vereniging, ging een medewerker van het lokaal bestuur aan de slag. Hij maakte een quiz op basis van veelgestelde vragen en met de basisinformatie over de verkiezingen. Een try-out gebeurde in Open Armen. Op basis van input uit de vereniging verbeterde hij de quiz. Ook andere lokale organisaties kunnen de medewerker uitnodigen om samen te quizen en bij te leren.

[Bekijk de quiz](#)

PRAKTIJKVOORBEELD

OOK ALS JE STEMT OP PAPIER, KAN JE EEN STEMHOKJE VOORZIEN

In Wijkcentrum De Kring pronkte er een stemhokje. Opvallend, want in Eeklo stemmen ze op papier. Toch was er eentje, en meteen op de juiste plaats. Want Wijkcentrum De Kring verandert op de dag van de verkiezingen van een vereniging naar een stemlokaal. Bij het hokje hingen er infografieken over de verkiezingen. Binnenin kon je een computer vinden met de stemtest op. In De Knoop in Ninove stond er eveneens een stemhokje. Daar lagen lege formulieren. Aan de wanden hing er informatie over hoe je geldig stemt.

IK WEET ER NIET GENOEG VAN

Partijen hebben veel standpunten. Soms zelfs zoveel dat het moeilijk is om het bos door de bomen te zien. Een uitspraak op een debat is ook niet hetzelfde als de volledige uitleg van A tot Z in een verkiezingsprogramma. Daarom is het interessant om samen met mensen in armoede aan de slag te gaan over de inhoud van partijen. Bekijk in groep de lokale verkiezingsprogramma's én wat jullie belangrijk vinden.

- Geef uitleg wat er beslist kan worden op het lokale niveau. Je kan inspiratie halen uit de workshop "Lokaal beleid en lokaal bestuur".
- Ga in gesprek over wat jullie belangrijk vinden. Dat kan gaan over de omgeving, de buurt, maar ook over sociale onderwerpen zoals sociale woningen en dienstverlening van het OCMW.
- Neem de brochures van de partijen en/of het spel "Leve de democratie!" erbij en bekijk het samen.

Een uitspraak op een debat is ook niet hetzelfde als de volledige uitleg van A tot Z in een verkiezingsprogramma

Spel: Leve de democratie!

Het spel “Leve de democratie!” is een spel dat je speelt in een groep, met iemand die de begeleiding van het spel op zich neemt. Verschillen tussen de partijen zullen ook aanzetten tot stemmen. Het is meteen duidelijk dat er op het lokale niveau belangrijke zaken beslist worden.

Het spel werd ontwikkeld door het Netwerk tegen Armoede voor de verkiezingsprogramma's op het Vlaamse niveau, maar nodigt ook uit om te spelen voor de lokale verkiezingen.

In het sjabloon dat je kan vinden in de toolbox schrijf je de standpunten van de partijen in jouw gemeente. Verder kan je het spel spelen zoals jij wil. Je kan alle onderwerpen gebruiken, of slechts enkele.

[Bekijk het spel](#)

Verkiezingsprogramma's

Elke partij heeft een uitgebreid verkiezingsprogramma. Dat vind je op hun website. De meeste partijen zullen daarnaast ook een verkiezingsfolder versturen waarin hun voornaamste punten samenkomen. Zorg dat die informatie in de vereniging beschikbaar is. Maak bijvoorbeeld een verkiezingshoekje of -tafel, waar mensen kunnen snuisteren.

**Maak bijvoorbeeld een
verkiezingshoekje of
-tafel, waar mensen
kunnen snuisteren**

PRAKTIJKVOORBEELD

EEN QUIZ MET DE VERKIEZINGSPROGRAMMA'S

Quizen over de verkiezingsprogramma's, met teams en grote prijzen. Op die manier gaat De Springplank in Sint-Niklaas aan de slag met de lokale verkiezingsprogramma's. Ze maken er een gezellige en competitieve avond van. Ongefilterd gaan ze aan de slag met de programma's, maar ze houden de onderwerpen wel dichtbij: armoede en welzijn staat centraal. Quizen maar!

BUIG WANTROUWEN EN WEERSTAND OM

Mensen in armoede zijn vaak teleurgesteld in de overheid. Ze hebben het gevoel dat politici weinig rekening houden met hun noden en dat politieke besluiten hun leven moeilijker maken. Wanneer beloftes niet worden ingelost, komt dat dubbel zo hard aan. Daarom sluiten sommige mensen zich af van de politiek. Ze wantrouwen politici en zien niet hoe die verbetering kan brengen in hun leven.

“ *Ik heb al twee keer mijn stem laten horen. Eén keer met een petitie, maar ze wilden niets veranderen. Een andere keer met een aangetekende zending. Daar heb ik toen wel reactie op gehad, maar er is niets veranderd aan het verkeer in mijn straat. Ik geloofde altijd in de politiek, maar nu doet het me toch twifelen.*”

**Mensen in
armoede zijn vaak
teleurgesteld in
de overheid**

DE KLEINE ONTMOETING

Wantrouwen kan je niet in 1-2-3 wegnemen. Mensen in armoede zijn al vaak in de steek gelaten door diensten en beleidsmakers. Hun behoeften en noden worden vaak niet serieus genomen of er wordt niets of te weinig gedaan met hun stem. Als tegenreactie keren ze hun rug naar beleidsmakers.

Het wantrouwen kan veranderen door in dialoog te gaan met politici. Door de ontmoeting te organiseren worden dingen uitgeklaard. “De politieker” wordt mens.

Politieke verkiezingscafés

Verkiezingscafés met politici zijn een kwaliteitsvolle manier om dialoog te organiseren. Het zorgt voor een-op-eengesprekken, wat conversatie bevordert. Het geeft ruimte om dieper te gaan, te luisteren naar elkaar.

Hoe organiseer je politieke verkiezingscafés?

- 1 Schrijf alle partijen aan. Kader het initiatief dat je wil nemen. Nodig ze even voor de start van het verkiezingscafé uit.
- 2 Zorg voor handvaten om het gesprek aan te gaan. Enkele tips:
 - Laat elke politicus zichzelf even voorstellen aan het begin.
 - Maak kaartjes met enkele voorbeeldvragen op.
 - Zorg ervoor dat er voldoende mensen in de zaal rondlopen die het verschuiven van het ene gesprek naar het andere in goede banen kunnen leiden.
- 3 Communiceer op verschillende kanalen over het verkiezingscafé.

Een politiek debat

Een lokaal en laagdrempelig politiek debat geeft in korte tijd veel informatie over de lokale partijen. Wie zijn ze, welke namen en gezichten komen lokaal op, wat zijn hun standpunten en hoe verhouden ze zich tegenover elkaar? Mensen kunnen opgaan in het publiek, wat voor sommigen laagdrempeliger is dan een-op-een met een politicus spreken en vragen stellen. De mogelijkheid is er om gewoon te luisteren.

Een goed debat heeft een kader dat op voorhand is bepaald. Denk na over hoe het debat gestructureerd wordt.

- Hoe bepaal je op voorhand je vragen?
- Hoe antwoorden politici op de vragen?
 - Dat kan bijvoorbeeld met rode en groene bordjes die ze opsteken als ze het wel of niet eens zijn met een stelling. Een ander voorbeeld is dat ze elk 1 minuut krijgen om te antwoorden, en daarna vrij reageren op elkaar.
- Wie modereert?
 - Het kan interessant zijn om een moderator aan te stellen die niet werkt in de vereniging. Op die manier vermijd je dat een moeilijk debat zou overslaan op een moeilijk gesprek met jou.
- Is er tijdens het debat ruimte voor vragen van het publiek? Zo ja: hoe?
 - Dat kan bijvoorbeeld door na elke vraag enkele minuten te voorzien voor reacties, maar ook door het opsteken van envelopjes met een zelfgeschreven vraag in. De moderators houden dat dan in het oog en stellen de vragen aan politici. Zorg ervoor dat het publiek ook na het antwoord van de politicus kan reageren.

Om mensen in armoede te bereiken, stem je het debat op hen af. Pols welke vragen ze hebben en zorg dat de thema's in hun leefwereld liggen.

Er zijn debatten in allerlei vormen en maten. Van serieus en strak tot speels en los. Het is aan jou om samen met de partnerorganisaties te bepalen in welke richting je wil. Inspiratie kan je halen van Debattle.be “[missie #3: Bereid je voor op het debattleweekend](#)”. Daar staan tal van voorbeelden én praktische informatie opgesomd over het organiseren van een debat.

PRAKTIJKVOORBEELD

DEBAT IN DE VERENIGING

10 vragen en alle lijsttrekkers. Met die ingrediënten gaat T'ANtWOORD uit Turnhout aan de slag om een debat in de vereniging te organiseren. Ze spelen het slim en schotelen de lijsttrekkers op voorhand 10 vragen door. Het zijn vragen zoals: "Hoe gaat u ervaringsdeskundigheid van mensen in armoede meenemen in de opmaak, evaluatie en bijsturing van beleidsplannen?" en "Wat zijn jullie prioriteiten om de toegankelijkheid van de stadsdiensten te garanderen, ook voor zij die digibeet zijn?" "Wat betekent de loketfunctie voor uw partij?" Daarnaast schakelen ze een moderator in. Journalist en bekende Turnhoutenaar Patrick Van Gompel zal het debat in goede banen leiden. De schriftelijke antwoorden op de 10 vragen gebruiken ze als voorbereiding op het debat, maar daar gaan ze ook nog in vormingen en beleidswerk mee aan de slag binnen de vereniging.

**ZE SPELEN
HET SLIM EN
SCHOTELLEN
DE LIJSTTREKKERS
OP VOORHAND
10 VRAGEN DOOR**

Interactieve test

Bpact maakte een interactieve test die mensen begeleidt naar relevante informatie, op maat van hun behoeften en kennisniveau. Met verschillende tools en een vragenlijst willen ze mensen wegwijs maken in de grote hoeveelheid informatie die te vinden is over de verkiezingen.

www.stemmerstest.be (beschikbaar vanaf 20 augustus)

STEMMEN ALS SOCIAAL GEBEUREN

Iedereen in de rij, alle ogen op mij

Gaan stemmen is een sociale gebeurtenis. Zeker wanneer er een rij staat, heeft iedereen je gezien. Dat kan een duwtje in de rug zijn: het is fijn om mensen uit de buurt tegen te komen en wat bij te praten. Maar voor anderen is het juist een drempel. Ze willen niet graag gezien worden, vinden dat ze er slordig bij lopen of hebben geen zin in confrontaties met mensen die ze kennen. Soms zijn er al (langlopende) burenruzies over vuilnis, burenlawaai, roddels over gezinnen in armoede ... Dan zal er zeker vermijdingsgedrag zijn. Een onbekende plek vergroot deze drempel. Een nieuwe plaats kan zorgen voor onzekerheid en spanning. De weg er naartoe, de faciliteiten die er zijn of de dresscode.

Maak van “stemmen als sociale gebeurtenis” het duwtje in de rug, en niet de drempel. Dat kan je doen door samen te gaan stemmen. Let wel op, je bent toegewezen aan het stemlokaal op je uitnodigingsbrief. Niet iedereen kan dus op dezelfde locatie stemmen.

Stembuddy

Je kan een buddysysteem opzetten waarbij men samen gaat stemmen. Mensen die bij elkaar in de buurt wonen, kunnen op hetzelfde moment naar hetzelfde stemlokaal gaan. Anderen kunnen, nadat ze zelf hebben gestemd, meegaan met iemand anders. Moedig dit aan binnen je vereniging,

door bijvoorbeeld een lijst op te hangen waarop mensen zich kunnen inschrijven of ga actief rond met de lijst om mensen met elkaar te verbinden.

Samen stemmen

Samen stemmen met een groep of vriend(in) die je graag hebt, helpt om mensen net dat zetje naar de stembus te geven. Het is dan ook een goed idee om dat te faciliteren. Sommige verenigingen spreken af met hun groep om samen te gaan, andere komen achteraf samen.

“ Ik ga met een vriendin stemmen, denk ik. Het is mijn eerste keer dat ik alleen moet gaan stemmen, na mijn scheiding. Dat vind ik toch spannend.”

Verkiezingsfeest

Maak van de verkiezingen een feest. Zet de deuren van je vereniging (uitzonderlijk) op zondag open en zorg dat er dingen te doen zijn. Mensen kunnen vertrekken vanuit de vereniging of nadien bij de vereniging samenkomen. Het zorgt ervoor dat ze anderen zien die gaan stemmen, wat motiveert om zeker te gaan stemmen. Nadien vinden stemmers elkaar in de vereniging en kunnen ze napraten.

PRAKTIJKVOORBEELD

IN SFEER SAMEN STEMMEN

Koffie, water, muziek en infografieken. Dat is alles wat De Zuidpoort in Gent nodig had om een succesvolle actie te organiseren op de dag van de verkiezingen en de Gentse volksraadpleging rond wonen. Dichtbij het stembureau zetten ze hun standje op, maar niet in de "directe omgeving". Dat is namelijk te dicht en dan loop je het risico om beschuldigd te worden van het ronselen van stemmen. Voor of na de verkiezingen konden mensen langskomen voor een babbeltje. Bij vragen konden ze kijken op de infografieken. Dat werkte, want zo konden ze nog veel mensen informeren. Daarnaast zorgde het voor een leuke en verbonden sfeer. Ook mensen die eerder niet geneigd zijn om te stemmen, kunnen op de eerste plaats langskomen voor een koffie, en misschien toch gaan stemmen.

Ook in Brugge gaan ze met een gelijkaardig concept aan de slag. Daar organiseren onder andere de vereniging vzw Wieder, Brugge Dialoogstad en Ieders Stem Telt op 13 oktober een ontbijt onder het motto "Kom uit je kot!". Ze koppelen er een korte vorming over de verkiezingen aan.

X

298/11

f-

Handwritten signature and scribbles

mi
sell
in an
notifies
show 3
or had
have

726365

IN GESPREK OVER POLITIEK

“Niet over politiek praten tijdens een familiefeest, daar komt ruzie van”, is niet voor niets een vaak gehoorde uitspraak. Politiek is persoonlijk. Politiek gaat over wat jij belangrijk vindt, wat jij wil veranderen of behouden. Veel sociaal werkers hebben dan ook moeite om te praten over politiek.

Daarnaast is er ook een grote voorzichtigheid merkbaar bij sociaal werkers. De angst om niet neutraal te zijn, zorgt ervoor dat ze het gesprek helemaal niet aangaan. Zonde, want op die manier voeren ze een kerntaak niet uit: informeren en motiveren om op te komen voor eigen rechten en belangen.

MET MENSEN IN ARMOEDE

Er is niet één standaard persoon in armoede. Iedereen is verschillend, en zo is iedereen ook verschillend in hoe ze kijken naar politiek. Toch zien we een algemeen gevoel van wantrouwen en moedeloosheid. Mensen in armoede zijn al vaak in de steek gelaten door diensten en beleidsmakers. Hun behoeften en noden worden vaak niet serieus genomen of er wordt te weinig gedaan met hun stem. Als tegenreactie keren ze hun rug naar de politiek.

Desondanks dat gevoel zijn er meestal ook mensen in de vereniging die wel interesse hebben in politiek. Dat kan zorgen voor discussie, maar ook voor een interessante dialoog. Het is sterker dat iemand vanuit de eigen groep bezig is met politiek, dan iemand die in een professionele functie in de vereniging staat. Laat staan een partij of externe campagne. Wanneer mensen overtuigd zijn van het nut om je stem te laten horen, zal dat andere mensen aansteken.

¹ Schlozman, Brady, & Verba, 2018

TOON DE GROEP

Wanneer je iemand wil overtuigen van bepaald gedrag, focus dan op de **positieve actie**¹. Mensen zijn geneigd om de groep te volgen. Niemand wil achterblijven en niet kunnen meepraten. We zijn sociale dieren, en dat tonen we ook in onze keuzes.

Dat is niet anders met de verkiezingen. Zien stemmen, doet stemmen. Toon daarom wie er allemaal wél gaat stemmen. Dat kan met de poster en stickers in de toolbox, maar ook op andere manieren. Zo liet de vereniging Den Draai tattoos zetten, maakte Ieders Stem Telt een badge en zijn er verschillende campagnes die inspelen op het groepsgevoel.

**We zijn sociale
dieren, en dat
tonen we ook in
onze keuzes**

¹ Bosch, 2019, Zuidgeest, z.d.

PRAKTIJKVOORBEELD

TATTOOS

In Den Draai in Heist-op-den-Berg stropen ze trots hun mouwen op. Ze hebben namelijk tattoos. Daarop staat "Ik stem in 2024. En jij?" Op deze ludieke manier willen ze tonen dat stemmen iets is om trots op te zijn. De tattoos zorgen ook voor een groepsgevoel, want iedereen heeft dezelfde. Ze laten zien waar ze samen voor staan. En geen zorgen, met een beetje water gaat het er zo weer af.

AMBASSADEURS

Ambassadeurs zijn herkenbare mensen die gaan stemmen. Personen uit de vereniging, of mensen die dichtbij staan. De campagne “Als ik burgemeester ben ...” is daar de ideale formule voor. De campagne zorgt ervoor dat mensen herkenbaar op beeld staan, en dat erbij staat wat ze belangrijk vinden. Het focust op inhoud, en niet op partijvoorkeur.

Je hoeft niemand de titel van ambassadeur te geven. Het risico bestaat dat ze campagne gaan voeren voor één partij of enkel voor hun ideeën. Het is wel interessant om ze te betrekken in groepsgesprekken over de maatschappij en de rol van politici en partijen hierin. Een gezonde discussie over waarom je zou gaan stemmen, kan het gesprek opentrekken.

Bekijk de campagne “Als ik burgemeester ben ...”
www.alsikburgemeesterben.be

IN DE THEMAWERKING

Ga in groep het gesprek aan over politiek. Maak gebruik van de gespreksmethodieken om jezelf handvaten te geven. Op die manier vermijd je dat het een welles-nietesdiscussie wordt of dat botsende belangen centraal staan. Het is meer verdiepend om het te hebben over waarom er een keuze wordt gemaakt.

In de toolbox kan je drie gesprekstechnieken vinden. Alle drie zijn ze geschikt voor zowel kleine als grote groepen. De ideale politicus raakt verschillende elementen aan. Let erop dat het niet over uiterlijk gaat, maar over hoe een ideale politicus er vanbinnen uitziet, waar hij van droomt, waar hij komt ... Met deze methodiek laat je mensen in armoede nadenken over wat ze belangrijk vinden. Het is ook heel concreet: met de ideale politicus in hun achterhoofd kunnen ze kiezen wie het meeste bij dat beeld aansluit.

Daarnaast zijn er ook twee methodieken die gaan over drempels naar de stembus. Twee stoelen is een oefening waarbij ze zich gaan verplaatsen in een ander. Eén stoel is leeg, op de andere zit een fictief persoon. De stoelen staan in een stemlokaal. Waarom is er een stoel leeg? Waarom gaat

die persoon niet stemmen? Op de andere stoel zit iemand die wél is komen opdagen. Waarom is die persoon wel gaan stemmen? Schrijf de antwoorden op twee bladen. De laatste vraag die je stelt, is wat er zou moeten gebeuren, zodat ze beide zouden gaan stemmen.

Als laatste kan je de puzzel met partijen – methodiek vinden. Hier puzzel je de partijen samen met enkele mensen van de lijst en hun standpunten. Op die manier leer je de lokale partijen beter kennen en kan je in gesprek gaan over de verschillende standpunten.

Deze methodieken zijn bedoeld om het gesprek over politiek op te starten. Het gaat over de drempels naar de stembus, maar ook over wat ze belangrijk vinden. Het kan een opstap zijn naar een verder gesprek over mening, inhoud en belangen. Het is daarom ook een goede voorbereiding op het spel “Leve de democratie!”.

IN EEN KORT MOMENT

Niet iedereen voelt zich thuis in een themawerking. Mensen die minder verbonden zijn met de vereniging, die het niet zien zitten om zich te mengen in een groep of gewoon graag eens passeren, dreigen uit de boot te vallen. Toch is dit net de groep om wél aandacht aan te besteden. Het zijn vaak zij die het extra duwtje in de rug juist nodig hebben.

Het is moeilijk om een uitgebreid gesprek te hebben met deze korte contacten. Het is uitdagend om het dan toch over zo'n gevoelig en complex onderwerp te hebben als “de politiek”. Daarom stellen we voor om in te zetten op dingen die “prikkelen”. Een poster in de gang, infokaartjes in de ontmoetingsruimte of korte babbels.

In deze toolbox kun je dilemmakaartjes vinden. Deze – soms ludieke, soms moeilijke – dilemma's hebben als doel om het gesprek te starten. Op de achterkant staat een activerende boodschap. De kaartjes kunnen gewoon in de ruimte liggen. Ze hoeven geen extra begeleiding. Je kunt ze wel gebruiken om het gesprek aan te gaan. Dan begin je simpelweg met het dilemma op het kaartje. Gekozen wat je het belangrijkste vindt? Maak dan ook een keuze tijdens de lokale verkiezingen!

DOORPRIK HOLLE UITSPRAKEN

Een andere factor waarom mensen aarzelen om het gesprek aan te gaan, is kennis. Een uitspraak is snel gebeurd. Het lijkt een feit, maar is dat ook zo? Vaak is de realiteit net wat genuanceerder dan een straffe slogan. Het is goed om die ideeën te kunnen doorprikken, maar vaak heb je zelf niet alle informatie. Dat is niet erg, want het is onmogelijk om alles tot in de puntjes te weten.

Toch is het handig om wat informatie achter de hand te hebben bij veelvoorkomende vragen of uitspraken. VRT [factcheckt](#) regelmatig informatie. Dit opent ook het gesprek naar overtuigingstechnieken van partijen en het belang van een kritische kijk op strakke slogans.

**Vaak is de realiteit net
wat genuanceerder
dan een straffe slogan**

WAS DEZE INSPIRATIEGIDS NUTTIG?

We leren graag bij. Was deze inspiratiegids nuttig? Scan de QR-code en beantwoord onderstaande vragen. Op die manier kunnen we in 2030 nog meer drempels verlagen. Bedankt!

Wat vond je van de inspiratiegids?

Niet bruikbaar

Zeer waardevol

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Hoe heb je gebruik gemaakt van de inspiratiegids?

.....

.....

Wat vind je goed aan de inspiratiegids?

.....

.....

Wat zag je graag anders of wat had je nog nodig dat er nu niet was?

.....

.....

Wil je nog iets kwijt?

.....

.....

BRONNEN

Belgische Grondwet. (1831/2023). Artikel 23. Geraadpleegd van https://www.senate.be/doc/const_nl.html

Brady, H. E., Verba, S., & Schlozman, K. L. (1995). *Beyond SES: A resource model of political participation*. *American Political Science Review*, 89(2), 271–294.

<https://doi.org/10.2307/2082425>

Bosch, J. T. (2019, 3 juli). Behavior Design: 5 technieken om mensen naar de stembus te krijgen. Debatix® Vergroot Je Overtuigingskracht! <https://www.debatix.com/nl/2019/03/behavior-design-om-mensenaar-de-stembus-te-krijgen-en-wat-jij-er-zelf-aan-hebt/>

De opkomstplicht afschaffen is een historische vergissing. (2021, juni 15). *De Standaard*. https://www.standaard.be/cnt/dmf20210614_98041095

Europa 2030 | [armoedecijfers.be](https://www.armoedecijfers.be). (z.d.). <https://www.armoedecijfers.be/topic/europa-2030>

Hajnal, Z. L., Lewis, P. G. (2003). Municipal Institutions and Voter Turnout in Local Elections. *Urban Affairs Review*, 38(5), 645–668. <https://doi.org/10.1177/1078087403038005002>

Huisvestingsdeprivatie | [armoedecijfers.be](https://www.armoedecijfers.be). (z.d.). <https://www.armoedecijfers.be/topic/huisvestingsdeprivatie>

Jonkers, E. (2023). Ieders Stem Telt. *Een kwalitatief vignetten onderzoek naar kiezersmobilisatie bij bezoekers van Antwerpse SAAMO buurtwerkingen* [Masterproef, Universiteit Antwerpen]. *Sociaal.Net*. https://sociaal.net/wp-content/uploads/2023/10/Masterproef_EefJonkers.pdf

LeRoux, K., & Krawczyk, K. (2014). Can nonprofit organizations increase voter turnout? Findings from an agency-based voter mobilization experiment. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 43(2), 272–292. <https://doi.org/10.1177/0899764012459909>

LeRoux, K., Langer, J., & Plotner, S. (2022). Nonprofit messaging and the 2020 election: Findings from a nonpartisan Get-Out-The-Vote (GOTV) field experiment. *Nonprofit Policy Forum*, 14 (2), 157-183. <https://doi.org/10.1515/npf-2021-0062>

Vollaard, H., de Blok, L., den Ridder, J., & Jansen, G. (2022). De lokale niet-stemmer: Een analyse van de lage opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2022. Rijksoverheid. <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-3f8450319bfd0afa2ff3b2606559412c1aad0051/pdf>

Zuidgeest, T. (z.d.). *De 5 meest gemaakte fouten in gedragsbeïnvloeding*. Unravel Neuromarketing Research. <https://www.unravelresearch.com/webinars/de-5-meest-gemaakte-fouten-in-gedragsbeïnvloeding>

COLOFON

Contactpersonen

Eva Van de Putte, projectverantwoordelijke “Leve de democratie, mensen in armoede stemmen mee!”
eva.vandeputte@netwerktegenarmoede.be

Kevin De Pelsmaker, vormingsverantwoordelijke
kevin.depelsmaker@netwerktegenarmoede.be

Eindverantwoordelijke

Heidi Degerickx, algemeen coördinator

Vlaams Netwerk tegen Armoede vzw
Vooruitgangstraat 323, b6, 1030 Brussel
www.netwerktegenarmoede.be
T: 02204 06 50

De leidraad werd mede mogelijk gemaakt door het Agentschap Binnenlands bestuur. Meer methodes om drempelverlagend te werken voor de verkiezingen, kan je vinden op www.stemdrempelvrij.be

Vormgeving

Trien Pauwels, www.trien.org

Illustratie

Debora Lauwers, www.alley.be

Verantwoordelijke uitgever

Vlaams Netwerk tegen Armoede vzw – Heidi Degerickx,
Vooruitgangstraat 323 b6, 1030 Brussel

DOE INSPIRATIE OP

www.stemdrempelvrij.be
www.vlaanderenkiest.be
www.iedersstemtelt.be
www.tisaanu.be
www.allemaalpolitiek.be

De volledige publicatie is gratis te downloaden via www.netwerktegenarmoede.be. Daar kun je ook terecht voor meer info, standpunten, ons vormingsaanbod en dossiers. Deze inhoud is ontstaan uit de ervaringen van mensen in armoede uit onze 61 verenigingen waar mensen in armoede het woord nemen. We bedanken ook de gemeentes die ons te woord stonden met hun ervaringen en praktijken. Als je suggesties, aanvullingen, goede praktijken of vragen voor ons hebt over dit thema of de info in deze publicatie, dan mag je steeds contact opnemen met info@netwerktegenarmoede.be.

